

ТАЪЛИМГА ЯНГИ АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ САМАРАДОРЛИГИ

Мирхомитов Миржалол Миролим ўғли

Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети

Компьютер тизимларини лойиҳалаш мутахассислиги 2-курс магистранти

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7330006>

Аннотация. Мақолада таълимга янги ахборот технологияларини жорий этиш самарадорлиги, уларнинг талабани ахборот билан таъминлашдаги самарадорлиги ҳақида сўз боради.

Калим сўзлар: ахборот технологиялари, таълим, ўқув жараёни.

ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ НОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАНИЕ

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы эффективности внедрения новых информационных технологий в образования, их эффективность в подаче информации студенту.

Ключевые слова: информационные технологии, образование, образовательный процесс.

THE EFFECTIVENESS OF THE INTRODUCTION OF NEW INFORMATION TECHNOLOGIES IN EDUCATION

Abstract. The article talks about the effectiveness of the introduction of new information technologies in education, their effectiveness in providing information to the student.

Keywords: information technology, education, educational process.

КИРИШ

Таълим объекти бўлган янги ахборот технологиялари ҳам таълимнинг самарали воситаси бўлиб, у асосан ўз-ўзидан таълим тизимига киритилади ва унинг самарадорлиги ҳозирги вақтда минтақалар ва ҳатто алоҳида таълим муассасаларининг моддий ва инсоний салоҳиятига боғлиқ [1].

Ушбу спонтанликка қарамай, таълимга ахборот технологияларини жорий этиш жараёни объектив жараён бўлиб, шунинг учун ҳозирги кунда бутун дунё тадқиқотчилари ва ўқитувчилари томонидан фаол равишда ўрнатилаётган ўзига хос қонуниятларга ега бўлиши керак.

ТАДҚИҚОТ МАТЕРИАЛЛАРИ ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ

Янги ахборот технологияларини жорий этиш самарадорлигини аниқлаш учун сиз қуйидаги саволларга жавоб беришингиз керак:

- компьютер ўқитиш самарадорлигини оширишнинг асосий омиллари нимада (ташкилий, техник, педагогик, психологик);
- ҳозирда таълим жараёнини назорат қилишни ҳеч бўлмаганда ўқув жараёнининг айрим эпизодларида компьютерларга ўтказиш мумкинми;
- ахборот технологиялари принципиал жиҳатдан ўқитувчини синфда ва синфда алмаштириши мумкинми ёки бу нафақат ўқув жараёнида муҳим бўлган маълумотларни узатиш, балки шахсий мулоқотми;
- анъанавий бошқарув шакллари компьютерга асосланган тест билан алмаштириш мумкинми ва мақсадга мувофиқми;

- ҳақиқий таълим фаолиятини (масалан, ўқув лабораторияларида) ўқув компютер моделлари билан ишлаш (масалан, компютер лаборатория ишлари) билан алмаштириш қай даражада мумкин [2].

Электрон таълим самарадорлиги ҳақида гапирганда (электрон технологиялар-бу ахборот технологиялари (ИТ) ва ахборот-коммуникация технологиялари (АКТ) учун замонавий атама), таълимда электрон таълимдан фойдаланишнинг камида учта жиҳатини ёдда тутиш керак: электрон таълим ўрганиш мавзуси сифатида, Электрон таълим ўрганиш воситаси сифатида ва электрон таълим ва кейинги фаолиятни автоматлаштириш воситаси сифатида. Таълимда электрон таълимнинг учинчи жиҳати енг муҳимдир. Ўқув жараёнида касбий фаолиятни автоматлаштириш тизимидан тўғри ва самарали дидактик фойдаланиш масаласи касбий тайёргарлик учун жуда муҳимдир.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

Таълимнинг асосий омилларидан бири бу ўрганиш мотивацияси. Электрон таълимда мотивация муаммоси биринчи ўринга чиқади. Интизомнинг мазмуни “электрон таълим”ни таъминлай олмайди. Жонли ўқитувчининг йўқлиги ва мотивацияни таъминлайдиган бошқа омиллар талабани таълим мазмуни билан яккама - якка қолдиради ва билимларнинг “узатилиши”, қоида тариқасида, содир бўлмайди. Ўрганишни рағбатлантирадиган ўқув муҳитини яратиш керак. Компютердан самарали фойдаланиш учун таълим дастури талабани ўқув жараёнига жалб қилиши керак, бунинг учун улар: турли усуллардан фойдаланиши мумкин. Ташқи мотивация ҳам муҳим рол ўйнаши мумкин, бундан ташқари, психологик хусусиятлар - етакчи вакиллик тизими ва шахснинг психологик тури-ўрганишда мотивацияга таъсир қилади [3].

Замонавий ахборот муҳитида яшовчи талабаларнинг янги авлоди янги авлод электрон ўқув ресурсларини кутмоқда. Электрон таълим воситаларини ишлаб чиқувчиларнинг вазифаси ўқитувчи осонроқ бажариши мумкин бўлган функцияларни белгилаш ва ўз ишининг самарадорлигини ошириш орқали ўқитувчига хизмат кўрсатадиган воситаларни яратишдир [4].

Ҳозир ҳам компютер тармоқлари талабаларга ахборот ва керакли маълумотларни ҳар қандай шаклда, ўқитувчиларни ушбу жараёнга жалб қилмасдан етказиб беришга имкон беради. Ахборот технологиялари ўқувчига талқин қилиш, баҳолаш ва кашф қилиш эркинлиги йўлида “қоидаларни ўрганишни” осонлаштиради, аммо фақат ўқитувчи ушбу соҳадаги келажакдаги касбий ҳаракатлар учун зарур бўлган маълум билимлар тизимини шакллантириши мумкин.

Интерактив таълим жараёнида шахсий алоқа қуйидаги ҳолларда муҳимдир:

- агар тингловчи материални тушунмаса, қўшимча тушунтириш талаб қилинади.
- тингловчи топширикни бажара олмайди, чунки у етарлича меҳнатсевар эмас ва ҳаракат қилишни хоҳламайди. Вазифа уларнинг қобилиятлари доирасида эканлигини кўрсатиш керак. Бу барча категориялар электрон таълим учун тақдим этилиши мумкин [5].

Тошкент шаҳридаги 8-сонли таълим мактабининг электрон таълим ресурсларини яратиш ва улардан фойдаланиш соҳасида ўқитувчилар малакасини ошириш даражасини баҳолаш натижалари таҳлили шуни кўрсатдики, аксарият ўқитувчилар юқори даражада ахборот технологияларини эгаллаганлар.

Ўтказилган тажриба асосида қуйидаги хулосалар чиқариш мумкин:

Намойиш этилган видеодарсликларга асосланиб шуни таъкидлаш лозимки, видеолавҳа мукамал яратилган ва ҳеч қанда хатоликлар мавжуд эмас. Атамалар кетма-кетлиги тўғри берилган, овоз бериш жараёнида ўқитувчиларнинг дикцияси ва талаффузи самарали қўлланган [6].

Шахсий мулоқот катта вазифаларни ҳал қилишда (битирув лойиҳаси устида ишлаш, бакалавр диссертацияси, магистрлик диссертацияси), намунавий тажрибалар натижаларини муҳокама қилишда ва ҳоказоларда ҳам зарурдир. Энг қисқа вақт ичида аниқ кўникмаларни ривожлантириш ва билим олишга қаратилган дастурлар ва ўқитиш шакллари тобора кўпроқ устунлик берилмоқда. Шу билан бирга, ҳаражатларни камайтириш бир хил даражада муҳим нукта бўлиб қолмоқда. Вебинарлар ва онлайн семинарлар зарур билимларни марказдан энг чекка минтақавий пунктларга бир хилда узатишни таъминлайди.

МУҲОКАМА

Ҳозирги кунда Internet технологияларининг ривожланиши билан интерактив таълим амалда тобора кўпроқ фойдаланилмоқда.

Унинг самарадорлиги қандай?

Интерактив таълим мутахассисларни малакасини ошириш учун уларни бошқа чет давлатларга жўнатиш учун сарфланадиган катта миқдордаги маблағни тежашга ёрдам беради. Вебинарнинг хусусиятлари жуда кенг: Слайд-презентациялар реал вақтда намойиш этилади; audio ва video алоқа веб-камера, кулоқчин орқали амалга оширилади. Конференция иштирокчилари ўртасида сўров ўтказиш учун матнли чат мавжуд бўлиб, унда икки форматда мулоқот қилиш мумкин: гуруҳли мулоқотда ҳар бир иштирокчининг хабарлари ҳамма учун кўринади, шахсий мулоқотда эса хабарларни фақат гаплашаётган икки иштирокчи кўради.

Вебинарларнинг санаб ўтилган хусусиятлари ушбу технологиянинг ўқитиш соҳасидаги кўплаб афзалликларини кўрсатади. Жонли деб номланган семинарларни ташкил этиш билан таққослаганда, веб-семинарларни ташкил этиш ва ўтказиш ҳаражатлари анча паст, чунки конференция хоналари ва зарур жиҳозларни ижарага олиш учун катта молиявий ҳаражатлар талаб қилинмайди. Бундан ташқари, ўқув мақсадларида мунтазам равишда веб-семинарлар ўтказиш унумдорлик ва меҳнат самарадорлигини оширади, қарор қабул қилиш жараёнини тезлаштиради ва ходимларнинг хизмат сафарлари учун тўлов ҳаражатларини камайтиради.

ХУЛОСА

Шуни таъкидлаш керакки, “ташриф буюрувчилар” учун веб-семинарларнинг қулайлиги ҳам муҳим афзаллик ҳисобланади. Шундай қилиб, онлайн семинарда қатнашиш учун саёҳат, меҳмонхонада яшаш ва бошқа шунга ўхшаш иш сафарларига қимматли вақт ва пул сарфлашнинг ҳожати йўқ. Интернетга уланиш кифоя- ва дунёнинг турли бурчакларидан келган ҳар бир киши нафақат ўзларини қизиқтирган семинарда қатнашиши, балки фаол иштирок этиши, саволларига жавоб олиши ва ҳоказо. Буларнинг барчаси қулай, бу эса ахборотни ассимиляция қилиш самарадорлигини сезиларли даражада оширади. Ҳатто агар сиз кутилмаган ҳолатлар туфайли вебинарга бора олмасангиз, унинг ёзувини юклаб олишингиз мумкин.

Келажақда ўқув жараёнини таҳлил қилиш ва режалаштириш бўйича кўплаб вазифалар бажарилиши лозим. Масофавий ўқишлар ташкил этилганида барча

тингловчилар таълим ресурсларидан фойдаланишда бир хил имкониятларга эга деб, ҳисоблаш мумкин эмас.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 06.10.2020 йилдаги “Ахборот технологиялари соҳасида таълим тизимини янада такомиллаштириш, илмий тадқиқотларни ривожлантириш ва уларни IT-индустрия билан интеграция қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4851-сон Қарори.
2. Ғуломов С.С., Бегалов Б.А. Информатика ва ахборот технологиялари. Дарслик. – Тошкент, Фан нашриёти, 2010 йил
3. Кенжабаев А.Т, Рахимов Н. Таълимда ахборот технологияси. Ўқув-услубий қўлланма. -Тошкент, 2013.
4. Аюпов Р.Х, Умаров А.А. Таълимда ахборот технологиялари бўйича ўқув-услубий қўлланма - Тошкент, 2020.
5. Ўзбекистон Республикаси ахборот технологиялари ва коммуникацияларни ривожлантириш Вазирлиги ахборот хизматининг маълумотлари
6. Эшмурадов Д. Э., Умарова И. Д. Вопросы организации дистанционного обучения в условиях самоизоляции //Теория и практика современной науки. – 2020. – №. 6. – С. 587-589.